

*Ik, het vurig licht van goddelijke wijsheid,  
Ik laat de vlakten in schoonheid ontbranden,  
Ik doe de wateren schuimen.  
Met immer rechtvaardige wijsheid ontsteek ik  
De zon, de maan en de sterren.  
Ik geef de aarde haar tooi.  
Ik ben de bries die al het groene koestert.  
Ik ben de regen, geboren uit de dauw,  
Die de grassen laat lachen  
Van pure levensvreugde.  
Ik roep tranen aan, met hun reuk van heiligheid.  
Ik ben de hunkering naar het goede.*

*Hildegard von Bingen (1098-1179)*

© Niets uit deze uitgave mag worden openbaar gemaakt door middel van druk, fotocopy, microfilm of op welke andere manier dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur.

Alle personages, toestanden, gebeurtenissen en instellingen in deze roman zijn louter denkbeeldig. Elke gelijkenis met de werkelijkheid berust bijgevolg op het toeval.

## Weerterhof

1.

Marnix de Beaufort had als hobby hardlopen. Hij liep altijd de Ridderhofstad uit, waar Marnix en Simone samenwoonden, langs Lievendaal, via Lepelenburg en het Hiëronymusplantsoen naar het Lucasbolwerk.

Lievendaal is de enige villa in de binnenstad van Utrecht en een rijksmonument.

De villa werd in 1862 in opdracht van G. Reede gebouwd in eclectische stijl op een heuvel langs het Zocherpark dat werd aangelegd toen hier de stadsmuren en het bolwerk Lepelenburg werden verwijderd. Jan David Zocher, ontwerper van het park, had ook een aandeel in het ontwerp van Lievendaal. De villa wordt door middel van een tuin en een hekwerk van het park afgescheiden maar het geheel vormt toch een integraal onderdeel van het ontwerp van het plantsoen. De villa werd met opzet op een heuvel gebouwd om het zicht op de armoede van de Bruntskameren te ontnemen. Een deel van de oude stadsmuur zou in de heuvel zijn blijven staan.

Daar draaide hij zich om en liep dezelfde weg terug, langs de singel. Vervolgens liep hij, via Lepelenburg, onderlangs naar de Zonnenburg en van daaruit verder

door naar de Manenburg. Even het bergje op en dan weer terug. Hij deed er zo'n dertig minuten over. Ook vandaag had hij er weer schik in. Het begon al een beetje nazomer te worden, dus de mooie dagen moesten meegepikt worden. Hij rende zijn vaste rondje. Dit keer met wat meer oog voor details. De eenden in de singel. De vrouw met de kinderwagen in het Hieronymusplantsoen. Het drukke verkeer rond het Lucasbolwerk en de stilte rond Zonnenburg. Hier waande hij zich in een waar bos. Een bos midden in de stad, maar dat duurde maar eventjes. Weldra kwam hij in Lepenburg aan; een oase voor de rustzoeker van de binnenstad. Overal stonden er metalen stoelen rond een cirkelvormig plein van gras. Je kon er rondjes lopen. Lydia had ook één van de stoelen bezet. Hijgend en puffend zeeg hij naast haar neer.

'Heb je je rondje weer gemaakt?', vroeg Simone, zijn vriendin. Weelderige haardos, splijtende blik, leren laarsjes en een tatoeage op de onderarm. Ze hadden een Latrelatie; hij woonde in de Ridderschapstraat en zij woonde in de Ridderhofstad.

'Ik heb het er weer opzitten', zei Marnix.

'Genoeg geweest vandaag. Kom we gaan naar huis.'

'Maar ik wil niet naar huis', zei Simone.

'Ik wil hier blijven en een boek lezen.'

'Wat ben je aan het lezen?', vroeg Marnix.

'Het gaat over de White Goddess, de blanke godin.'

‘En wat doet die White Goddess?’, vroeg Marnix onnozel.

‘Die doet niks’, zei Simone.

‘Die werd alleen aanbeden, althans volgens Robert Graves de schrijver van het boek. Feit is wel dat deze Godin nu wordt aanbeden en dat velen naar haar opzoek zijn. Ze vult de leegte die 2000 jaar christendom achtergelaten heeft. Ze heet Sophia, Maria, Maria Magdalena of zelfs Tamar. Al deze vrouwen die door het mannelijke christendom naar de achtergrond zijn verplaatst en verketterd.

2.

‘Dan ga ik maar alleen naar huis, zei Marnix.’

Academische vorming, stoppelbaardje, sneakers, studentikoos gekleed met een blik in zijn ogen van: ‘ik kan de hele wereld aan.’

Hij hees zich op uit de stoel en liep de Ridderhofstad in. Aan de linkerkant lagen hun appartementen. In het meest stille gedeelte van Utrecht, het gebied rond de Nieuwe Gracht. Alleen Le Clochard op de hoek maakte nog wel eens kabaal, vooral als mensen laat op het terras bleven zitten. Morgen moest hij op pad voor zijn promotie, op pad als een dialectgeograaf. Hij had taalkunde gestudeerd en sociale geografie, daarom was hij de ideale kandidaat om zijn promotie tot een goed

einde te brengen. Hij zou naar Sittard gaan. Een plaatsje waar hij nooit was geweest, ergens in Zuid-Limburg. Hij zag ernaar uit. 'Zo', mompelde hij, 'eerst maar even douchen, want door dat hardlopen raakte je zo bezweet.'

3.

'Ik heb een boekje op de kop weten te tikken met als titel 'Maaslandse varia'.'

'Er staat iets interessants in over de hoeve van je zus Lydia.'

'Hier lees maar':



Op de lijn Maasmechelen-Veldschuur ligt op een kleibult in de uiterwaarden van de Maas de hoeve 'Op de Weerdt'. De benamingen 'Weerdt', 'Weert' en 'Weerd' worden door elkaar gebruikt al naar gelang de archieven dat aangeven. Deze U-vormige hoeve 'Op de Weerdt' bestaat uit drie aaneengesloten huizen plus stallen waarvan het middelste huis het hoogst is. De huizen tellen twee verdiepingen behalve het middelste huis. Dit kent drie verdiepingen en is daardoor wat hoger en plechtstatiger. De huizen kijken uit op het dorp Meers.

Het linkerdeel, de vroegere schuttenkamer is van de grond af opnieuw opgebouwd en kent hardstenen kruiskozijsen. Het middelste huis deed vroeger dienst als woonhuis, maar is thans onbewoond. Het kent lichtgeel pleisterwerk uit het begin van de 20<sup>ste</sup> eeuw met tussendorpelkozijsen van Naamse steen. Het rechter huis, het grootste van de drie, is het meest oorspronkelijke. Het kent kleine ramen met hardstenen omlijsting en spijlen ervoor en muurankers.

Vermoedelijk is dit gedeelte nog uit 1680. Boven het poortje in de rechterzijgevel staat het opschrift 1746 met de volgende inscriptie:

IHS  
SIT NOMENUMDOMINI  
BENEDICTUM  
IOANNES VANDENBOSCH  
ENDE GETERUDUS WINEN  
ELUYDEN  
ANNO 1746

4.

JOANNES VANDENBOSCH werd geboren te Elsloo op 9 augustus 1696, waar hij overleed op 6 april 1789, op 92-jarige leeftijd. Wat zeker in die tijd (en nu nog) zeer oud was. Op 15 augustus 1748 huwde op 52 jarige leeftijd hij met Petronella Haegmans. Dit was zijn tweede huwelijk. Hij was eerder gehuwd geweest met Gertudis Wijnen en woonde toen op de hoeve 'Op de Weert'.

In het archief van Elsloo bevindt zich een akte uit 1788 waarin sprake is van ruzie om een bocht in een weg in de buurt van De Weerd en waarbij Johannes Vandenbosch op nog als getuige moest optreden. Hij was namelijk bekend om de oude situatie bij De Weerd. Volgens de overlevering is er nog een derde steen waarop Jan voorkomt, de hardstenen deurdorpel voor café in de Conincx zou een gedeelte van de grafsteen van Jan Vandenbosch zijn.

Er woont momenteel de kunstenaar Eugène Lemmens in. Het linker huis is het woonhuis van Lydia mijn zus

en Reinoud de Beaufort, met een groot terras. Dit linker huis heet de 'Schuttenkamer'.

De hoeve, genoemd als Weerterhof, Weerderhof of Hoeve Op de Weerdt, overigens op de oude kaarten steevast Weertderhof genoemd, dateert van de 16<sup>e</sup> eeuw en was een groot herenhuis. Ze ligt erg afgelegen langs de Maas achter de 'Koeweide' in Meers. Bijna onvindbaar is er in de rechtergevel een gedenksteen aangebracht. Deze steen dateert, zoals gezegd, uit 1746. Ook zijn er op dezelfde muur drie blauw geschilderde kruizen aangebracht.

5.

### **Bij/Aan/Op de Weerdt**

De oorspronkelijke Weerd is de naam voor de omgeving van Hoeve de Weerd. Het is een afkorting van Proostenweerd. Tot in de 19<sup>e</sup> eeuw behoorde de Weerd tot Maasmechelen. De landheer van Maasmechelen was de proost van het Sint Servaes klooster in Maastricht, vandaar Proostenweerd. De Maas stroomde vroeger langs Reckheim, vandaar over de Koeweide te Meers achter de hoeve 'de Weerdt'. Tot in de 18<sup>e</sup> eeuw lag de Weerdt op een schiereiland en behoorde tot de parochie Mechelen.

Vergelijk Daniëlsweert, Vissersweert, Stevensweert, Hepperweert (Heppeneert) bij Maaseyck en Weert een



gehucht onder Meerssen bij Rothem en de vele Weerten die hier niet genoemd zijn maar allen aan of in de Maas liggen. De op het eiland gelegen Weerterhof (Proostenweert) bij Meers lag vóór 1651 ten westen van de Maas en behoorde zoals gezegd tot het begin van de 19<sup>e</sup> eeuw tot Maasmechelen. Vergelijk ook het bij Utrecht liggende Amelisweerd.

Weerd komt van wierde of waard, een door rivieren(armen) omsloten land. Hoe oud de hoeve is, is ons niet bekend. Vermoedelijk rond 1600. In 1520 geeft de Heer van Elsloo namelijk land op 'Genen Werdt' uit aan 'Dierick op ten Weerdt'. Een naam die toch verwijst naar de hoeve. Tot de komst van Franssen heeft de schutterij van Mechelen hier hun schuttenkamer en een schietboom gehad. Hier hebben de schutters legendarische vissoupers gehouden.

6.

### **'Op de Weerdt'**

Maasmechelen was voor de komst van de Fransen één der elf banken (dorpen) van het Sint-Servaas kapittel in Maastricht. (O.a. de mooie huizen rond de St. Servaes zijn aan deze bezittingen te danken). In de 17de eeuw werd de schutterij Sint-Monulphus en Gondulphus door hogenproost Engelbertus Boonen in 1615 gereorganiseerd. De hogenproost wilde hiermee de

(zijn) macht van het gerecht in het dorp verstevigen. Deze schutterij kreeg een stevige basis door aanzienlijke schenkingen aan landerijen en bezat zelfs twee hoeven.

### **De schuttenkamer**

Hun schuttenkamer, het verenigingslokaal, van de schutterij lag echter niet in het dorp zelf maar (vanuit Mechelen gezien) over de Maas midden in de Proostenweerd, dat was vrij ver van het dorp en in de winter haast onbereikbaar. Het linker huis is de 'schuttenkamer'. Met op de schoorsteen van de eerste verdieping de letters J.B. en G.W., rond een monogram van Christus. Een steen geplaatst boven de zijingang draagt, zoals gezegd, als opschrift 'Johannes van den Bosch' en 'Gertrudes Wines', echtelieden 1746.

De schuttenkamer was geen ruimte in een huis maar een apart aan hoeve de Weerd aangebouwd huis. Dit huis bestaat nog en is door de huidige bewoners gerestaureerd (eigenlijk herbouwd en daarmee van de ondergang gered). In het huis is nog een sierschoorsteen van de oorspronkelijke 'kamer' bewaard gebleven. Waarschijnlijk is de kamer gebouwd als symbool van eigendom nadat de Maas rond 1640 haar loop sterk begon te veranderen. Hierdoor dreigde de Weerd afgescheiden te raken (wat later ook is gebeurd). Het lijkt er op dat de hoeve onder curatele van de schutters

werd gesteld. Waarschijnlijk was men bang dat de hoeve Elsloo toe zou vallen. Dit gedeelte van Mechelen was geheel van het dorp afgezonderd, midden in het graafschap Elsloo. De enige bewoners die er waren werden meestal te Elsloo begraven, ofschoon in de doop- en sterfte-registers ingeschreven.

7.

Het is ook dit huis waar de schutten jaarlijks hun beroemde en enorme vissouper hielden met veel bier. Ook was het hier dat ze elk jaar op Pinkstermaandag de vogel geschoten om uit te maken wie de nieuwe koning werd.

Hoeve de Weerdt is steeds het middelpunt geweest van een veranderd landschap. Hoeve Op de Weerdt behoorde tot de voormalige gemeente Elsloo.

Lydia was bezig met haar afstudeerscriptie aan de Universiteit Maastricht:

### **Annales Rodenses**

Het middeleeuwse geschrift dat onder deze titel bekend is en de vroegste geschiedenis van de abdij Kloosterrade of Rolduc (1104-1157) bevat, wordt tegenwoordig bewaard in het Rijksarchief in Limburg te Maastricht, als nr. 1187 van de archiefinventaris des abdij. Het is enerzijds een hagiografie en anderzijds een kroniek. Dit

originele handschrift draagt geen titel. Maar tegen het einde van de 17<sup>e</sup> eeuw gebruikte Nicolaas Heyendal, kanunnik en geschiedschrijver der abdij, de oude tekst als het begin van zijn *Annales monasterii Rodensis* (1140-1700). En sinds het midden van de vorige eeuw wordt ook het oude perkamenten handschrift aangeduid als *Annales Rodenses*.

De Rolducse koorheren hebben het oude handschrift met zorg omgeven, zij spraken met duidelijke trots over het kostbare bezit, hun '*vetusta manuscripta*' (oude handschrift). Na de opheffing van de abdij in 1796 geraakte het handschrift in vreemde handen en kwam tenslotte terecht in de Pruisische Staatsbibliotheek te Berlijn. Na de Tweede Wereldoorlog werd het manuscript als een soort culturele herstelbetaling aan Nederland afgestaan en in het Rijksarchief te Maastricht gedeponneerd.

De geschiedenis van de abdij Kloosterrade is in het verleden het uitvoerigst bestudeerd door de koorheer Nicolaas Heyendal, die van 1683 tot 1733 lid was van de Rolducse communiteit. Van Heyendals kloostergeschiedenis bezitten twee handschriften. De huidige folia zijn een kopie van een kopie. Het is niet waarschijnlijk dat Heyendal, de achttiende eeuwse afschrijver, de originele bladen vóór zich had. Het eerste wordt bewaard in het Rijksarchief. Daarin heeft Heyendal in een duidelijk schrift de middeleeuwse

Annales overgenomen met de aanvullingen en toelichtingen van zijn hand. Het tweede exemplaar van Heyendals werk berust in het archief van Rolduc. Het werd geheel door Heyendal zelf geschreven, in een groot, zeer verzorgd schrift. Het is een grote folioband, in leer gebonden en voorzien van een sierlijke goudopdruk op de rug en de later opgeplakte titel 'Annales Rodenses'.

8.

De tegenwoordige toestand van de codex levert nog een paar moeilijkheden op bij het vaststellen van de juiste tekst. Het eerste perkamenten blad heeft in de loop der eeuwen geleden: het is ingescheurd, er zijn gaatjes in en op drie plaatsen is er een flink gat, waardoor stukken tekst verloren zijn gegaan. Het laatste perkamenten blad fol.22 is aan de versozijde sterk vervuild en versleten, zodat delen van de tekst onleesbaar zijn. Tenslotte is op de tegenover elkaar liggende bladzijden 8v en 9r ooit zoveel inkt gemorst, dat het einde van de laatste zes regels op 8v en het begin van de laatste zeventien regels op 9r nauwelijks of niet te lezen zijn. Bovendien is er in de vorige eeuw nog met een chemisch middel aan gewerkt.

Toen Heyendal zijn eerste afschrift van de Annales maakte verkeerde de codex reeds in die gehavende

toestand. Vooral bij de transcriptie van blad 9r plaatste Heyendal verschillende keren puntjes of trachtte aanvullingen te geven uit het zinsverband.

In 1983 is door het Laboratorium voor museum technische Werkzaamheden te Amsterdam een poging ondernomen de betreffende folia langs fotografische weg leesbaar te maken. Verschillende belichtingstechnieken werden geprobeerd, maar alleen de fluorescentie door kortgolvlige ultraviolet bereikte men resultaten. Daarmee kon niet alles ontcijferd worden, maar enkele conjecturen kregen bevestiging, een enkele regel kon worden aangevuld.

9.

*Een gedeelte uit het beginverhaal van de Annales Rodenses:*

*In die dagen is graaf Adelbert van Saffenberg naar zijn kasteel te Rode gegaan, om daar als het ware door een beschikking van God de priester te ontmoeten, zoals de afloop later heeft bewezen. Deze graaf was van adellijk afkomst, maar al hoogbejaard; aan hem behoorde de parochie Kerkrade als vrij-eigengoed toe. Zijn vrouw heette Mathilde, die, naar men zei, Christus zeer toegewijd was en die haar reeds bejaarde man, terwijl zij zelf even oud was, een kind had geschonken. Deze zoon Adolf, hun eniggeborene, was hen dierbaarder dan goud en topaas, omdat hij hun enige erfgenaam was. De priester*

*dan was inmiddels in de buurt van het kasteel Rode gekomen, ging naar de graaf en zette hem de redenen van zijn tocht uiteen met het verzoek hem te helpen. Deze stond hem toe overal in zijn gebied een plek te zoeken. De graaf immers wilde hem graag ter wille zijn, als de priester een plek vond die geschikt was voor zijn werk.*

*Nadat hij vervolgens overal de bossen rond de dalen en de beken had bekeken, omdat door hout en water de ligging van de woonplaats geschikter is, betrad hij een vlak terrein, waarvan hij het uiterlijk herkende. Toen hij nog in Vlaanderen verbleef, had hij het zeer vaak in zijn dromen gezien. Om de plek heen stonden overal bomen en in het midden groeide weelderig groen; aan beide zijden werd zij door rijke bronnen besproeid alsof deze plek door de Heer voor Zijn dienaren was voorbestemd en voorbereid. Hij ging enige stappen naar voren tot de plaats waar nu de crypte en het priesterkoor zijn, hief zijn armen omhoog, zonk op zijn knieën en strekte zich met zijn hele lichaam op de grond uit, waarbij hij God vroom dankte omdat deze plek hem vroeger herhaaldelijk van Godswege in zijn dromen was getoond. Op hetzelfde moment klonk daar ook een onderaards gerinkel, als het geluid van klokjes. Zijn broers Thyemo en Walger, die zijn metgezellen waren op de tocht hierheen, verklaarden dat duidelijk gehoord te hebben. Dit was kennelijk een voorteken dat deze plek voor de dienst van God moest worden beschermd.*

*En nadat hij de gesteldheid van de terreinen in de omgeving bekeken had – hout was daar ter plekke in voldoende mate, een riviertje dichtbij en stenen op niet al te grote afstand, terwijl*